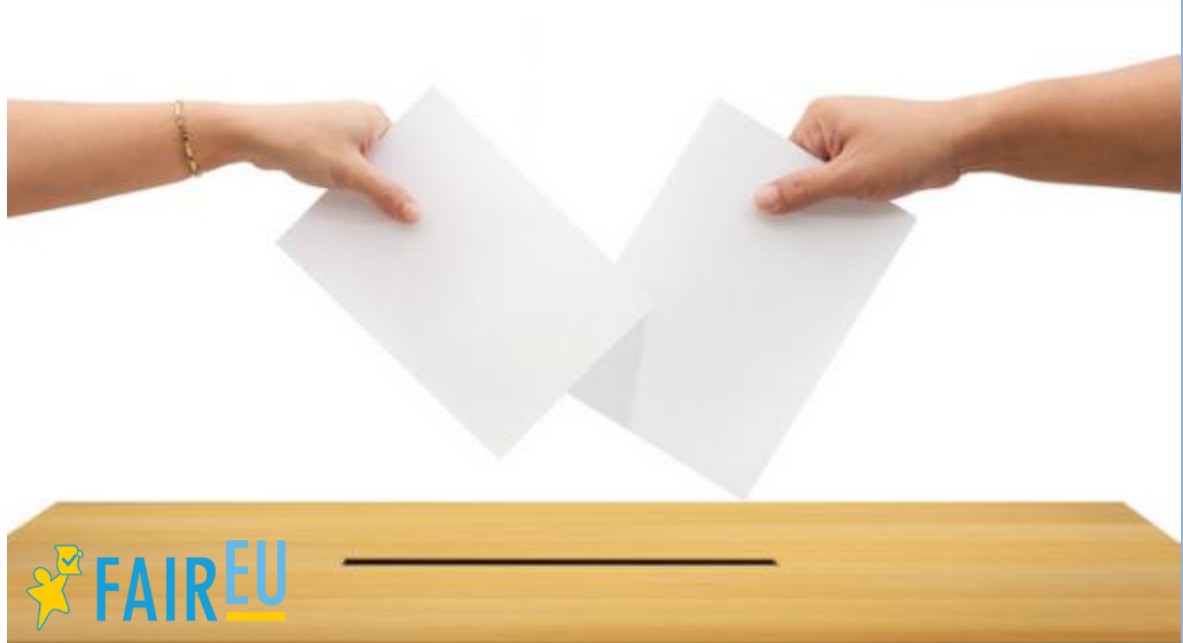

ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

**Συνοπτική
παρουσίαση**

*Υπηρεσία Δράσης Ευρωπαίων
Πολιτών (ECAS) Βρυξέλλες,
Απρίλιος 2019*

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ

Σύνταξη: Anna Zaremba, Marrit Westerweel

Επιμέλεια: Assya Kavrakova

Η παρούσα δημοσίευση εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος FAIR EU (Ισότητα στην ΕΕ). Το πρόγραμμα FAIR EU χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δικαιωμάτων, Ισότητας και Ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2014-2020). Το περιεχόμενο αυτής της έκθεσης συντάχθηκε υπό την αποκλειστική ευθύνη του/της δημιουργού του και εκφράζει τις απόψεις αυτού/αυτής. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για τη χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Εισαγωγή

Το δικαίωμα στην ελεύθερη κυκλοφορία υποστηρίζεται ιδιαίτερα από τους πολίτες της ΕΕ και αποτελεί ένα από τα κορυφαία επιτεύγματα της ΕΕ. Το 2017, περίπου 17 εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ κατοικούσαν σε χώρα της ΕΕ της οποίας δεν είναι υπήκοοι (Eurostat 2017).

Η ιθαγένεια της ΕΕ παρέχει σε κάθε πολίτη της ΕΕ το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, καθώς και στις δημοτικές εκλογές στο κράτος μέλος κατοικίας τους, υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του εν λόγω κράτους. Ωστόσο, λόγω των διαφόρων εμποδίων και της έλλειψης ευαισθητοποίησης, η συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ στις τοπικές εκλογές και στις εκλογές της ΕΕ στα κράτη μέλη υποδοχής τους παραμένει περιορισμένη.

Σκοπός του παρόντος εγγράφου είναι να παράσχει μια συνοπτική παρουσίαση της «Συγκεφαλαιωτικής έκθεσης σχετικά με τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ και τις επιπτώσεις στην συμμετοχή των πολιτικών δρώντων». Αυτή η έκθεση, που συντάχθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος FAIR EU¹, παρέχει μια ανάλυση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ όταν μεταφέρονται ή διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος και όταν προσπαθούν να είναι πολιτικά δραστήριοι.

Δεδομένου ότι η προσέγγιση του προγράμματος FAIR ΕΕ βασίζεται στην υπόθεση ότι η ελεύθερη κυκλοφορία και τα πολιτικά δικαιώματα των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ συνδέονται στενά, η σύνοψη αυτή παρέχει μια γενική εικόνα των κυριότερων προκλήσεων σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία και τα πολιτικά δικαιώματα στο Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία, τις χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ στον πληθυσμό (Eurostat 2017) και το χαμηλότερο ποσοστό μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ που είναι εγγεγραμμένοι στις τοπικές εκλογές². Συστάθηκαν έξι ομάδες εστίασης σε αυτά τα κράτη μέλη προκειμένου να συζητήσουν το ζήτημα αυτό με τις δημόσιες αρχές, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τους νομικούς εμπειρογνώμονες και τους πολίτες.

Τέλος, η έκθεση παρέχει επίσης συστάσεις για ενισχυμένη εκλογική συμπερίληψη, ισότητα, ακεραιότητα και συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ.

---

¹ <https://faireu.ecas.org/> (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 94/80/ΕΚ για το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές, διαθέσιμη εδώ: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0044> (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία

Το 2017, οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ αντιπροσώπευαν σχεδόν το 8% του συνολικού πληθυσμού στο Βέλγιο (Eurostat 2017). Οι πιο αντιπροσωπευόμενες χώρες περιλαμβάνουν: τη Γαλλία (12%), την Ιταλία (12%), την Ολλανδία (12%), τη Ρουμανία (6%), την Πολωνία (5%), την Ισπανία (5%), την Πορτογαλία (3%) και τη Γερμανία (3%)³.

Οι πολίτες της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους που δεν είναι υπήκοοι χωρών της ΕΕ αντιμετωπίζουν διάφορα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία τους όσον αφορά τα δικαιώματά τους διαμονής και πρόσβασης στην κοινωνική ασφάλιση και την υγειονομική περίθαλψη. Τα πιο συχνά ζητήματα περιλαμβάνουν:

- Μακροχρόνιες καθυστερήσεις για τη λήψη των εγγράφων διαμονής·
- Τακτικές επαληθεύσεις της κατοικίας των πολιτών της ΕΕ και των μελών της οικογένειάς τους που διενεργούνται από την αστυνομία·
- Αυστηρή ερμηνεία ορισμένων εννοιών, όπως «επαρκείς πόροι» και «υπερβολική επιβάρυνση» στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, που οδήγησε στην άρνηση των δικαιωμάτων διαμονής και των απελάσεων: το 2016, 1918 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ έλαβαν απόφαση απέλασης λόγω έλλειψης επαρκών οικονομικών πόρων⁴·
- Υπερβολικές απαιτήσεις και αβάσιμους ισχυρισμούς για την άρνηση θεώρησης εισόδου σε μέλη της οικογένειας (που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών) πολιτών της ΕΕ.

Εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή στο Βέλγιο

Κατά τις τελευταίες δημοτικές εκλογές στο Βέλγιο, τον Οκτώβριο του 2018, μόνο 17,45% των επιλέξιμων μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ εγγράφηκαν στους εκλογικούς καταλόγους. Το ενδιαφέρον για τις ευρωπαϊκές εκλογές μεταξύ των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ είναι ακόμη χαμηλότερο: μόνο το 10% αυτών εγγράφηκε για τις εκλογές του 2014⁵.

Τα ακόλουθα ζητήματα θεωρούνται ως τα σημαντικότερα εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή:

- Υποχρεωτική ψηφοφορία: οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ που εγγράφονται στους εκλογικούς καταλόγους για τοπικές εκλογές ή για εκλογές στην ΕΕ πρέπει να ψηφίζουν σε τακτική βάση, εκτός εάν ζητήσουν την ακύρωση από το μητρώο·
- Περιορισμένη διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία εγγραφής·
- Έλλειψη εμπλοκής των πολιτικών προσώπων και κομμάτων του Βελγίου·
- Απαίτηση εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους λίγους μήνες πριν από τις εκλογές· Πολλοί αλλοδαποί πολίτες, που ταξιδεύουν συχνά για δουλειά, δεν γνωρίζουν αν θα είναι στο Βέλγιο την ημέρα των εκλογών, οπότε η δέσμευση ψήφου που προϋποθέτει η εγγραφή τους στους εκλογικούς καταλόγους, μήνες πριν, μπορεί να είναι περιοριστική.

³ https://www.myria.be/files/MIGRA2018_FR_C2.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

⁴ FEANTSA, Έκθεση Ελέγχου Καταλληλότητας για το Βέλγιο Επανεξέταση της κατάστασης συμμόρφωσης της εφαρμογής της οδηγίας 2004/38 από το Βέλγιο σχετικά με τα δικαιώματα διαμονής των πολιτών της ΕΕ και των μελών της οικογένειάς τους, 2018, διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://www.feantsa.org/download/prodec-legal-fitness-check_belgium1860392861562691280.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

⁵ CSES, Τελική Έκθεση της Μελέτης σχετικά με τη διεξαγωγή των εκλογών του 2014 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2015, διαθέσιμη στη διεύθυνση https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_report_2014_ep_elections_study_cses_10_march_2015_en.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή

Οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης στις Βρυξέλλες συμφώνησαν ότι ορισμένα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ, όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία τους, ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην πολιτική ένταξη και την προθυμία συμμετοχής τους στις τοπικές εκλογές.

Ειδικότερα, τα χρονοβόρα ραντεβού, οι αιτήσεις για περιττά έγγραφα και οι καθυστερήσεις κατά τη διάρκεια υποβολής της αίτησης άδειας διαμονής ενδέχεται να αποθαρρύνουν τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ και να παρεμποδίσουν τη συμμετοχή τους στην τοπική πολιτική ζωή.

Επίσης, ο κίνδυνος απέλασης από τη χώρα έχει αναγνωρισθεί ως αποθαρρυντικός παράγοντας. Οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν και εργάζονται παράτυπα θα αποφύγουν να εγγραφούν στην τοπική αυτοδιοίκηση, φοβούμενοι την απέλαση και ως εκ τούτου δεν θα μπορέσουν να συμμετάσχουν στις εκλογές.

ΓΑΛΛΙΑ

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία

Το 2015 διέμεναν 1.504 εκατομμύρια μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στη Γαλλία, αντιπροσωπεύοντας το 2,3% του συνολικού πληθυσμού. Οι περισσότερα προέρχονταν από την Ιταλία (4,5%), την Πορτογαλία (4,3%), το Ηνωμένο Βασίλειο (4,3%), την Ισπανία (3,6%) και τη Ρουμανία (3,2%)⁶.

Οι πολίτες της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους που δεν είναι υπήκοοι χωρών της ΕΕ αντιμετωπίζουν διάφορα εμπόδια στην άσκηση του δικαιώματός τους για ελεύθερη κυκλοφορία στη Γαλλία. Τα πιο εμμένοντα ζητήματα περιλαμβάνουν:

- Δυσκολίες στη λήψη εγγράφων διαμονής. Οι γαλλικοί νομαρχίες συχνά αρνούνται να εκδώσουν έγγραφα διαμονής σε υπηκόους της ΕΕ, καθώς δεν απαιτείται από τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ να εγγραφούν στη Γαλλία. Αυτό δημιουργεί δυσκολίες σε εκείνους που πρέπει να αποδείξουν ότι διαμένουν στη Γαλλία προκειμένου να λάβουν κοινωνικές παροχές·
- Προβλήματα πρόσβασης σε ορισμένες κοινωνικές παροχές λόγω έλλειψης επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ εθνικών αρχών ή/και δυσκολιών στον προσδιορισμό του αρμόδιου κράτους·
- Διακρίσεις όσον αφορά τα δίδακτρα, την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την αναγνώριση των ακαδημαϊκών τίτλων·
- Δυσκολίες κατά την υποβολή αίτησης θεώρησης εισόδου ή εγγράφου διαμονής όταν το πιστοποιητικό γάμου έχει εκδοθεί από τρίτη χώρα (εκτός ΕΕ).

Εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή

Το 2014 το 23% και το 20% των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ εγγράφηκαν για να ψηφίσουν στις δημοτικές και στις ευρωπαϊκές εκλογές αντίστοιχα⁷.

⁶ <https://www.insee.fr/fr/statistiques/3633212> (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

⁷ <https://www.insee.fr/fr/statistiques/1379723#graphique-figure1> (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

Τα κύρια εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή στη Γαλλία που εντοπίστηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας περιλαμβάνουν:

- Πολύπλοκες διαδικασίες εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους·
- Έλλειψη εκστρατειών προεγγραφής που εκτελούνται από εθνικές αρχές·
- Περιορισμένη διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία εγγραφής·
- Περιορισμένος αριθμός εκστρατειών προσέγγισης που διεξάγονται από τοπικές αρχές·

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή

Οι πολίτες της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους που δεν είναι υπήκοοι χωρών της ΕΕ αντιμετωπίζουν εμπόδια και καθυστερήσεις όταν υποβάλουν αίτηση έκδοσης των εγγράφων διαμονής τους ή προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές. Οι προαναφερθείσες αρνητικές εμπειρίες ενδέχεται να αποθαρρύνουν ορισμένους πολίτες της ΕΕ να εγγράφονται στους εκλογικούς καταλόγους προκειμένου να αποφεύγουν παρόμοιες επαχθείς διαδικασίες. Επιπλέον, οι πολίτες της ΕΕ που αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά τη διάρκεια επανένωσης με τα μέλη της οικογένειάς τους, που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, μπορεί να είναι πολύ απασχολημένοι με την οικογενειακή τους ζωή για να θεωρήσουν σημαντική την πολιτική συμμετοχή τους.

Οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν προσπαθούν να εγγραφούν ως κάτοικοι στη Γαλλία, καθώς δεν έχουν καμία νομική υποχρέωση να πράξουν κάτι τέτοιο. Ταυτόχρονα, πρέπει να αποδείξουν ότι διαμένουν στη χώρα προκειμένου να συμπεριληφθούν στους εκλογικούς καταλόγους. Παρότι οι γαλλικές αρχές δέχονται άλλα αποδεικτικά κατοικίας εκτός της κάρτας διαμονής, οι απαιτούμενες ενέργειες και διαδικασίες ενδέχεται να είναι υπερβολικά επαχθείς για ορισμένους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία

Το 2018 διέμεναν 244.400 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στο Λουξεμβούργο. Οι πιο αντιπροσωπευτικές χώρες περιλαμβάνουν την Πορτογαλία (40%), τη Γαλλία (18,7%), την Ιταλία (9%), το Βέλγιο (8%) και τη Γερμανία (5,6%).⁸

Παρότι η είσοδος και η διαμονή στο Λουξεμβούργο διεξάγονται ομαλά για πολλά άτομα, υπάρχουν ορισμένοι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ που αντιμετωπίζουν εμμένοντα εμπόδια, όπως:

- Υπερβολικές απαιτήσεις σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας απόκτησης εγγράφων διαμονής, ιδίως για τους αυτοαπασχολούμενους και τους σπουδαστές·
- Δυσκολία πρόσβασης σε ορισμένες κοινωνικές παροχές εξαιτίας της έλλειψης συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών·
- Διακρίσεις και δυσκολίες εύρεσης εργασίας ή σύστασης ίδιας επιχείρησης.

⁸ <https://statistiques.public.lu/catalogue-publications/luxembourg-en-chiffres/2018/luxembourg-chiffres.pdf>

Εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή

Το 2018 μόνο 20.660 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ εγγράφηκαν στους εκλογικούς καταλόγους για τις εκλογές στην ΕΕ, αριθμός που συνιστά το 15% του επιλέξιμου πληθυσμού. Ταυτόχρονα, το 23% αυτών εγγράφηκε στους εκλογικούς καταλόγους για τις δημοτικές εκλογές.

Τα ακόλουθα ζητήματα εντοπίστηκαν ως εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ:

- Πολυσύνθετο εκλογικό σύστημα (αναλογικά ή πλειοψηφικά συστήματα, ανάλογα με το μέγεθος του δήμου· διαφορετικά δελτία ψηφοφορίας)·
- Υποχρεωτική ψήφος·
- Γλωσσικός φραγμός: η πολυγλωσσία αποτελεί μέρος της καθημερινής ζωής των ατόμων που ζουν στο Λουξεμβούργο, νομικά και κοινωνικά, καθώς στα διάφορα καντόνια γίνεται χρήση της γαλλικής, γερμανικής ή/και λουξεμβουργιανής γλώσσας.
- Χαμηλή προβολή των ξένων υποψηφίων στις εκλογές.
- Ρήτρα κατοικίας για τις τοπικές εκλογές: για να αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου, οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ πρέπει να έχουν διαμείνει για τουλάχιστον 5 έτη στο Λουξεμβούργο και η διαμονή κατά το έτος που προηγείται της αίτησης εγγραφής στον κατάλογο των ψηφοφόρων πρέπει να έχει πραγματοποιηθεί αδιαλείπτως⁹.
- Απαίτηση εγγραφής πολύ νωρίτερα (οι πολίτες της ΕΕ πρέπει να εγγραφούν το αργότερο 87 ημέρες πριν από τις επερχόμενες εκλογές¹⁰).

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή

Οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης στο Λουξεμβούργο ανέφεραν ότι οι αρνητικές εμπειρίες, τα εμπόδια και οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ όταν συναλλάσσονται με λουξεμβουργιανούς δημόσιους υπαλλήλους, ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στο αίσθημα του ανήκειν και στη διαδικασία κοινωνικής ένταξης. Ως αποτέλεσμα, οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ που αισθάνονται ανεπιθύμητοι, δεν θα θεωρήσουν σημαντική την πολιτική συμμετοχή τους.

Λόγω της έλλειψης συνεργασίας μεταξύ διαφόρων κρατών μελών, ορισμένοι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ κινδυνεύουν να στερηθούν της πρόσβασης σε συγκεκριμένες παροχές κοινωνικής ασφάλισης και, ως εκ τούτου, μπορεί να καταλήξουν χωρίς επαρκείς πόρους. Οι πολίτες σε αυτή την κατάσταση πιθανώς δεν θα θεωρήσουν ως προτεραιότητά τους την πολιτική συμμετοχή.

---

⁹ Besch S. et al., Έκθεση για την Πολιτική Συμμετοχή Μετακινούμενων Πολιτών της ΕΕ: Λουξεμβούργο, 2019, διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://faireu.ecas.org/wp-content/uploads/2019/02/FAIREU_Luxembourg.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

¹⁰ Ibid.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία

Το 2017, διέμεναν 136.886 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στην Πορτογαλία, οι περισσότεροι από τους οποίους προέρχονταν από τη Ρουμανία (22,5%), το Ηνωμένο Βασίλειο (16%), τη Γαλλία (11%), την Ιταλία (9%) και την Ισπανία (9%).¹¹

Τα πιο εμμένοντα εμπόδια που αναφέρθηκαν από τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους, που δεν ήταν υπήκοοι κράτους της ΕΕ, σχετίζονται με τα δικαιώματα διαμονής και την πρόσβαση σε παροχές κοινωνικής ασφάλισης:

- Δυσκολίες κατά την αίτηση θεώρησης εισόδου ή εγγράφου διαμονής όταν το πιστοποιητικό γάμου έχει εκδοθεί από τρίτη χώρα (εκτός ΕΕ).
- Υπερβολικές απαιτήσεις που πρέπει να πληρούν οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ προκειμένου να λάβουν τα έγγραφα διαμονής τους.
- Διακρίσεις λόγω ιθαγένειας.
- Προβλήματα πρόσβασης σε ορισμένες κοινωνικές παροχές, π.χ. συντάξεις, λόγω καθυστέρησης στην επικοινωνία μεταξύ της Πορτογαλίας και άλλου κράτους μέλους.

Εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή

Το 2017, 14.194 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ, το 12,3% του επιλέξιμου πληθυσμού, ήταν εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους της Πορτογαλίας. Το υψηλότερο ποσοστό εγγραφής (22%) αντιστοιχούσε σε Γερμανούς πολίτες, ακολουθούμενοι από τους Λουξεμβουργιανούς (19,7%), τους Ολλανδούς (17,2%), τους Βέλγους (17,1%) και τους Ισπανούς (16,2%). Αντίθετα, οι πολίτες της ΕΕ που διαμένουν στην Πορτογαλία και παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά εγγραφής είναι οι Βούλγαροι (4,4%), οι Ρουμάνοι (2,9%) και οι Πολωνοί (2,1%).¹²

Τα ακόλουθα ζητήματα θεωρούνται ως τα κύρια εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή:

- Έλλειψη συστήματος αυτόματης εγγραφής.
- Έλλειψη συστηματικών και τακτικών ενημερωτικών εκστρατειών σχεδιασμένων ειδικά για να στοχεύουν τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ.

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή

Οι απογοητευτικές εμπειρίες με την πορτογαλική δημόσια διοίκηση τόσο για τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ όσο και για τα μέλη της οικογένειάς τους, που δεν είναι υπήκοοι κράτους της ΕΕ, ενδέχεται να επηρεάσουν την προδιάθεση των πολιτών για συμμετοχή στην τοπική πολιτική ζωή.

Ειδικότερα, οι δυσκολίες λήψης των εγγράφων διαμονής των μελών της οικογένειας που δεν είναι υπήκοοι κράτους της ΕΕ, ενδέχεται να έχουν άμεση επίδραση στη ζωή των πολιτών της ΕΕ. Χωρίς έγγραφα διαμονής, είναι αδύνατη η εύρεση εργασίας ή ακόμα και η ενοικίαση διαμερίσματος. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να έχει αντίκτυπο στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση των

¹¹ Oliveira CR κ.α., Έκθεση σχετικά με την Πολιτική Συμμετοχή των Μετακινούμενων Πολιτών της ΕΕ: Πορτογαλία, 2019, διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://faireu.ecas.org/wp-content/uploads/2019/02/FAIREU_Portugal-1.pdf (εντάχθηκε στις 7 Μαρτίου 2019)

¹² Oliveira C. et al, Indicadores de Integração de Imigrantes Relatório Estatístico Anual 2018, 2018, διαθέσιμη στη διεύθυνση: <https://www.om.acm.gov.pt/documents/58428/383402/Relat%C3%B3rio+Estat%C3%ADstico+Anual+2018+%E2%80%93+Indicadores+de+Integra%C3%A7%C3%A3o+de+Imigrantes.pdf/00de4541-b1ad-42ed-8ce9-33056321ecdb> (εντάχθηκε στις 7 Μαρτίου 2019)

μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ, οι οποίοι θα επικεντρωθούν στη διασφάλιση του μέλλοντος της οικογένειάς τους και όχι στην εμπλοκή τους στην τοπική πολιτική ζωή στην Πορτογαλία.

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία

Το 2016, διέμεναν 408.098 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στην Ιρλανδία. Οι περισσότεροι από αυτούς ήταν βρετανικής, πολωνικής, λιθουανικής και ρουμανικής ιθαγένειας¹³.

Εντοπίστηκαν τα ακόλουθα εμπόδια, όσον αφορά τα δικαιώματα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής:

- Δυσκολίες πρόσβασης στην κοινωνική στέγαση ως αποτέλεσμα της στεγαστικής κρίσης στην Ιρλανδία.
- Υπερβολικές απαιτήσεις και καθυστερήσεις στην έκδοση εγγράφων μόνιμης διαμονής.
- Καθυστερήσεις στην έκδοση θεωρήσεων εισόδου για τα μέλη της οικογένειας (που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών) πολιτών της ΕΕ (ορισμένοι πολίτες έχουν αναφέρει καθυστερήσεις άνω του ενός έτους).
- Καθυστερήσεις και υπερβολικές απαιτήσεις τεκμηρίωσης σχετικά με τα έγγραφα διαμονής για τα μέλη της οικογένειας (που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών) πολιτών της ΕΕ.

Εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή

Στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2014, εγγράφηκαν για ψηφοφορία 71.735 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ. Από αυτούς, 51.490 ήταν Βρετανοί πολίτες¹⁴.

Τα ακόλουθα ζητήματα εντοπίστηκαν ως εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ:

- Έλλειψη συστήματος αυτόματης εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους.
- Συμμετοχή της αστυνομίας κατά τη διαδικασία εγγραφής στις εκλογές για την ΕΕ (οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ πρέπει να υποβάλουν έγγραφο με το οποίο να δηλώνουν ότι δεν θα ψηφίσουν στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε άλλο κράτος μέλος, διαδικασία που εκτελείται υπό την παρουσία ενός αστυνομικού υπαλλήλου και βεβαιώνεται μέσω υπογραφής αυτού (Garda Síochána))¹⁵.
- Περιορισμένος αριθμός εκστρατειών προσέγγισης που διεξάγονται από εθνικές και τοπικές αρχές.
- Μη επαρκής ενασχόληση με τις κοινότητες μεταναστών από μέρους των πολιτικών κομμάτων.

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή

Ορισμένα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στην Ιρλανδία ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην τάση τους να συμμετάσχουν στην πολιτική ζωή της χώρας υποδοχής τους. Οι συμμετέχοντες της ομάδας εστίασης στο Δουβλίνο ανέφεραν ιδιαίτερα τη στεγαστική κρίση,

¹³ Couatts S., Έκθεση για την Πολιτική Συμμετοχή Μετακινούμενων Πολιτών της ΕΕ: Ιρλανδία, 2018, διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://faireu.ecas.org/wp-content/uploads/2019/02/FAIREU_Ireland.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

¹⁴ Ibid.

¹⁵ <https://www.immigrantcouncil.ie/vote> (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

η οποία ενδέχεται να επηρέασε δυσανάλογα τους ευάλωτους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ και να υπονόμει τα δικαιώματά τους.

Τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα μέλη της οικογένειας (που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών) πολιτών της ΕΕ είναι ιδιαίτερα εμμένοντα. Οι εξαιρετικά μακρές καθυστερήσεις για τις θεωρήσεις εισόδου και τα έγγραφα διαμονής καθιστούν δύσκολο τόσο για τους υπηκόους τρίτων χωρών όσο και για τους συζύγους από την ΕΕ να έχουν μια φυσιολογική ζωή. Επομένως, οι πολίτες της ΕΕ, των οποίων η οικογενειακή ζωή τίθεται σε κίνδυνο, ενδέχεται να μην θεωρούν σημαντική την συμμετοχή τους στην τοπική πολιτική ζωή.

Το 2011, διέμεναν 199.121 μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στην Ελλάδα¹⁶, οι περισσότεροι από τους οποίους προέρχονταν από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Κύπρο και την Πολωνία.

Τα πιο εμμένοντα εμπόδια που αναφέρθηκαν από τους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ και τα μέλη της οικογένειάς τους που δεν ήταν υπήκοοι κράτους της ΕΕ είναι:

- Η απαίτηση απόδειξης κατοχής επαρκών πόρων (συνήθως ελάχιστου ποσού 4000 €) για την παραλαβή εγγράφων διαμονής·
- Απαγόρευση του δικαιώματος διαμονής βάσει μη έγκυρης αιτιολόγησης·
- Δυσκολίες κατά την υποβολή αίτησης θεώρησης εισόδου ή εγγράφου διαμονής όταν το πιστοποιητικό γάμου έχει εκδοθεί από τρίτη χώρα (εκτός ΕΕ).

Εμπόδια στην πολιτική συμμετοχή

Όπως και σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στην Ελλάδα έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν και να παρίστανται ως υποψήφιοι σε τοπικές και ευρωπαϊκές εκλογές. Από το 2019, με την έναρξη ισχύος του Νόμου 4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19-7 2018), έχουν επίσης το δικαίωμα να συμμετέχουν στις περιφερειακές εκλογές της χώρας¹⁷.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στατιστικά στοιχεία, 19.102 μετακινούμενοι πολίτες (σχεδόν το 10%) εγγράφηκαν στους εκλογικούς καταλόγους για τις τοπικές εκλογές και 13.098 (6,8%) για τις εκλογές στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο¹⁸.

Η πολιτική συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ αναστέλλεται από τα ακόλουθα εμπόδια:

- Έλλειψη συστήματος αυτόματης εγγραφής·
- Απαίτηση επανεγγραφής πριν από κάθε εκλογική διαδικασία·
- Απαίτηση εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους λίγους μήνες πριν από τις εκλογές, π.χ. για τις εκλογές του 2019 στην ΕΕ η καταληκτική ημερομηνία εγγραφής ήταν η 28η Φεβρουαρίου 2019·

¹⁶ Christopoulos D. Έκθεση σχετικά με την Πολιτική Συμμετοχή των Μετακινούμενων Πολιτών της ΕΕ: Ελλάδα, 2018, διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://faireu.ecas.org/wp-content/uploads/2019/02/FAIREU_Greece.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

¹⁷ <https://www.lawspot.gr/nomikes-pliροφοries/nomothesia/nomos-4555-2018> (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

¹⁸ Christopoulos D. Έκθεση σχετικά με την Πολιτική Συμμετοχή των Μετακινούμενων Πολιτών της ΕΕ: Ελλάδα, 2018, διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://faireu.ecas.org/wp-content/uploads/2019/02/FAIREU_Greece.pdf (εντάχθηκε στις 15 Μαρτίου 2019)

- Έλλειψη συστηματικών και τακτικών ενημερωτικών εκστρατειών από τις εθνικές και τοπικές αρχές.

Εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία και στην πολιτική συμμετοχή

Οι συμμετέχοντες στην ομάδα εστίασης στην Αθήνα συμφώνησαν ότι ορισμένες υπερβολικές απαιτήσεις που αντιμετωπίζουν οι μετακινούμενοι πολίτες της ΕΕ στην Ελλάδα (π.χ. η απόδειξη κατοχής επαρκών πόρων), όχι μόνο τάσσονται ενάντια στο κοινοτικό δίκαιο, αλλά μπορεί επίσης να αποθαρρύνουν τη συμμετοχή των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ στην τοπική ζωή. Οι ελληνικές αρχές επαληθεύουν την ύπαρξη επαρκών πόρων ακόμη και στην περίπτωση πολιτών που ζούσαν στην Ελλάδα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Αυτό, με τη σειρά του, ενδέχεται να υπονομεύσει το αίσθημα του ανήκειν και να μειώσουν την προδιάθεση για ψήφο των πολιτών της ΕΕ.

Η ομάδα εστίασης συμφώνησε επίσης ότι οι υπερβολικές διοικητικές απαιτήσεις τις οποίες αντιμετωπίζουν τα μέλη της οικογένειας (που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών) πολιτών της ΕΕ σχετικά με πιστοποιητικά εγγραφής, πιστοποιητικά μόνιμης εγγραφής και κάρτες εγγραφής μπορούν να θεωρηθούν ως εμπόδιο στην άσκηση της ελεύθερης κυκλοφορίας το οποίο, με τη σειρά του, ενδέχεται να επηρεάσει την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ.

Συστάσεις

Εγγραφή στους εκλογικούς καταλόγους

Εισαγωγή συστήματος αυτόματης ή ημιαυτόματης εγγραφής ψηφοφόρων για τις τοπικές εκλογές

Εισαγωγή της δυνατότητας διαδικτυακής εγγραφής για τις εκλογές

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να ενημερώνουν τους πολίτες της ΕΕ σχετικά με τη δυνατότητα εγγραφής τους στους εκλογικούς καταλόγους κατά την πρώτη συνάντησή τους, π.χ. κατά τη διάρκεια των διαδικασιών εγγραφής διαμονής

Επικοινωνία και προσέγγιση

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να παρέχουν στους μετακινούμενους πολίτες της ΕΕ πληροφορίες, σε διάφορες γλώσσες, αναφορικά με τα εκλογικά δικαιώματα και την εγγραφή των ψηφοφόρων

Οι εκστρατείες ενημέρωσης και προσέγγισης θα πρέπει να διεξάγονται σε τακτική βάση και να στοχεύουν διάφορες κοινωνικοοικονομικές και ηλικιακές ομάδες

Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να χρησιμοποιούν νέους τρόπους για να προσελκύσουν τους πολίτες (κοινωνικά μέσα ενημέρωσης, ηλεκτρονικές εκστρατείες)

Οι πρεσβείες και τα προξενεία θα πρέπει να αναλάβουν πιο ενεργό ρόλο κατά την προσέγγιση των υπηκόων τους

Διαπαιδαγώγηση του πολίτη

Οι εκστρατείες προβολής δεν θα πρέπει να περιορίζονται στις διαδικασίες εγγραφής, αλλά πρέπει επίσης να επικεντρώνονται στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τα πολιτικά συστήματα, τον ρόλο των τοπικών αρχών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κτλ.

Τα σχολεία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να προωθήσουν τη διαπαιδαγώγηση των πολιτών